

**ITALIYA VA O'ZBEKISTON XALQ ERTAKLARIDA AYOL
OBRAZINING LINGVOKULTUROLOGIK TAHLILI**

Hasanova Oliya Lazzatovna

SamDCHTI talabasi

Annotatsiya.

Ushbu tezisda Italiya va O'zbekiston xalq ertaklarida ayol obrazining lingvokulturologik xususiyatlari qiyosiy aspektda o'rganiladi. Tadqiqot doirasida “ayol” konseptini ifodalovchi til birliklari, metaforalar va frazeologik ifodalar tahlil qilinib, ularning madaniy-milliy o'ziga xosligi ko'rsatiladi. Ikkala folklor an'anasida ayol obrazining qanday semantik maydonlar orqali tuzilishi aniqlanadi.

Kalit so'zlar: *lingvokulturologiya, ayol konsepti, xalq ertaklari, italyan folklori, o'zbek folklori, gender roli, semantik maydon, qiyosiy tahlil.*

Kirish.

Zamonaviy tilshunoslikda lingvokulturologik yondashuv tobora muhim o'rin egallaydi. Xalq og'zaki ijodi — folklor — millatning mentaliteti, qadriyatlari va dunyoqarashini aks ettiruvchi eng boy manba hisoblanadi. Xususan, ertaklardagi ayol obrazi ko'p asrlik an'analar, ijtimoiy normalar va gender tasavvurlarining konsentratsiyasi sifatida namoyon bo'ladi. Italiya va O'zbekiston xalqlari turli madaniy-geografik makonga mansub bo'lsa-da, ularning folklor matnlarida ayolga nisbatan ishlatilgan til vositalari o'zaro qiziqarli umumiylik va farqlarni ko'rsatadi.

Asosiy qism.

O'zbek xalq ertaklarida ayol obrazi ko'pincha “mehribon ona”, “sabr-toqatli qiz” va “dono malika” arxetiplari orqali gavdalanadi. Bu obrazlarni ifodalovchi leksik birliklar — mehribon, oqila, vafoli, pokdoman — ma'naviy fazilatlarining ustunligini ko'rsatadi. Tilshunoslik nuqtayi nazaridan, ushbu sifatdoshlar ayol konseptining ijobiy semantik maydonini hosil qiladi. Shuningdek, ayol qahramon ko'pincha passiv ro'l o'ynaydi: qutqariluvchi, kutuvchi, sabr qiluvchi. Bu holat o'zbek madaniyatidagi patriarxal tuzum va islomiy qadriyatlarning til matnlarida

aks etishini ko'rsatadi.

Italiya ertaklarida, xususan Karlo Kollodining qayta ishlagan matnlari va janubiy Italiya an'analarida ham shunga o'xshash arxetiplar kuzatiladi. Biroq italyan ertaklarida ayol obrazi ko'pincha ikki qutbli xususiyatga ega: "bella e buona" (chiroyli va yaxshi) va "strega" (jodugar/yovuz) oppozitsiyasi kuchli ifodalanadi. Bu ziddiyat o'zbek folkloriga nisbatan ancha qat'iyroq namoyon bo'ladi. Italiyan tilida ayol obrazini tavsiflash uchun ishlatiladigan sifatlar — fedele (vafoli), paziente (sabr qiluvchi), generosa (saxiy) — o'zbek muqobillari bilan ma'noviy jihatdan mos kelsa-da, ularning kontekstual qo'llanilishi farqlanadi.

Qiyosiy tahlil shuni ko'rsatadiki, ikkala folklor an'anasida ayol obrazining markaziy konseptual xususiyati — «oila himoyachisi» va «axloq namunasi» roli — o'zgarmas bo'lib qoladi. Lekin O'zbekiston ertaklarida jamoa va oila manfaati, Italiya ertaklarida esa individual sevgi va shaxsiy baxt ko'proq ta'kidlanadi. Bu farq ikki madaniyatning turli qadriyatlar tizimiga asoslanganligini aks ettiradi.

Xulosa.

O'zbek va italyan xalq ertaklaridagi ayol obrazining lingvokulturologik tahlili gender rollarning til orqali qanday shakllanishi va avloddan avlodga o'tishini ko'rsatadi. Ikkala an'anada ayolga nisbatan ishlatilgan til vositalari uning ijtimoiy rolini belgilash bilan birga madaniy identitetning muhim ko'rsatkichi bo'lib xizmat qiladi. Kelajakda bunday qiyosiy tadqiqotlar madaniyatlararo muloqotni boyitish uchun nazariy asos yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Maslova V.A. Lingvokulturologiya. — Moskva: Akademiya, 2001. — 208 b.
2. Propp V.Ya. Ertakning morfologiyasi. — Toshkent: Fan, 1998. — 168 b.
3. Imomov K. O'zbek xalq ertaklari. — Toshkent: O'qituvchi, 1981. — 320 b.
4. Calvino I. Fiabe italiane. — Torino: Einaudi, 1956. — 894 p.
5. Teliya V.N. Russkaya frazeologiya. — Moskva: Yazyki slavyanskoy kul'tury, 1996. — 288 b.
6. Greimas A.J. Semantique structurale. — Paris: Larousse, 1966. — 262 p.